

Prof. Dr. Erol Taymaz'dan Önemli Bir Çalışma...

Aykut Göker

ODTÜ Ekonomi Bölümü'nden Prof. Dr. Erol Taymaz bir ilki gerçekleştirdi; yaptığı çalışmayla(*), 1993 sonrasında bilim ve teknoloji politikasını ve bu politikanın en önemli uygulama aracı olan 'Sanayie AR-GE Yardımı' programını değerlendirdi; program kapsamında verilen finansman desteğinin ekonomik etkisini ölçtü. Ölçümün önemli bir yanı, kamu kaynaklarını kullanarak sanayie bu AR-GE yardımını sağlayan TÜBİTAK-Teknoloji İzleme ve Değerlendirme Başkanlığı (TİDEB) ile Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı'nın (TTGV), bu uygulamadaki etkinliğinin de ölçülmesi anlamına gelmesiydi. Düşünebiliyor musunuz, kamu kaynaklarının bunca hebâ olduğu ülkemizde, bir kamu kuruluşu ve bir vakıf kullandıkları kamu kaynaklarının bir işe yarayıp yaramadığını inceleyiyor; bir anlamda, **kendi kurumsal başarı derecelerini** ölçtürme cesaretini gösteriyor. 1998'de TÜBA Teşvik Ödülü'nü alan bir biliminsanı da, tam terimiyle söylersek, AR-GE sübvansiyonlarının yarattığı ekonomik ve toplumsal faydayı ölçmek gibi, doğası itibariyle çok zor olan bir ölçümü yapıyor...

Bu köşeyi izleyenler hatırlayacaklardır; 1993 sonrasında uygulanmasına çalışılan Bilim ve Teknoloji Politikası'nın ana teması Türkiye'nin bilim, teknoloji ve 'inovasyon'da yetkinlik kazanmasıydı. Ama, bu yetkinliğin kazanılması, 'Ulusal İnovasyon Sistemi'nin kurulmasına bağlıydı. Onun için, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun (BTYK), bir tür âcil eylem plânı olarak nitelendirilebilecek gündemini, Sistem'in kurulmasını ve gerektiğince işletilebilmesini sağlayacak önlemler oluşturmaktaydı. 'Sanayie AR-GE Yardımı' bu önlemlerin en önemlisiydi.

Sanayimizi AR-GE'ye ve inovasyona teşvik için kamu kaynaklarından finansman desteği sağlanmasını öngören bu program 1995'te uygulamaya konmuştu. TÜBİTAK bünyesinde oluşturulan yeni bir birim (TİDEB) yardımın hibe olarak verilen bölümünü; sanayie teknoloji desteği sağlamak üzere 1991 yılında kurulmuş olan TTGV de ucuz kredi biçiminde verilen bölümünü yönetmek üzere görevlendirilmişlerdi. Sözü ettiğim çalışmadaki ölçümler bu uygulamanın sonuçlarıyla ilgilidir. TÜBİTAK ve TTGV yaptıkları bu işin değerlendirilmesine, uygulamada hata yapıyorlarsa düzeltmek için, 1997'de karar verdiler. BTYK Kararları kapsamına da alınan bu değerlendirmeye Taymaz 1998'de başladı ve geçtiğimiz günlerde sonuçlandırdı.

Taymaz, çalışmasında, önce, dünya genelinde, teknoloji ve inovasyon politikalarının geliştirilmesinde ve devletin bu alana müdahalesinin sınırlarının çizilmesinde etkili olan iki ekonomi kuramı üzerinde duruyor: **teknolojik inovasyonu**, pazarın bu alanda tökezlemesi / aksamaması tespiti çerçevesinde ele alan **neoklâsik kuram** ile **teknolojik inovasyonu**, uzun dönemde ekonomik gelişmenin motoru ve sistemsel bir sorun olarak gören **Schumpeterci / evrimci kuramı** irdeliyor. Türkiye'nin 1993 sonrası bilim ve teknoloji politikasının temel motifleriyle evrimci kuramın temel motifleri arasındaki paralelliğin altını çizen Taymaz'ın, bu bağlamda, üzerinde özellikle durduğu motif, "**ulusal inovasyon sistemi**". (Taymaz, bilimsel ve teknolojik bir bulgunun pazarlanabilir bir ürün ya da hizmete, yeni ya da geliştirilmiş bir imalât ya da dağıtım yöntemine, ya da yeni bir toplumsal hizmet yöntemine dönüştürülmesi demek olan "**inovasyon**" yerine "**yenilik**" demeyi yeğliyor.) Taymaz, ulusal inovasyon

sistemine ilişkin kuramsal çerçeveyi çizdikten sonra, teknoloji ve inovasyon politikalarında dünyadaki genel eğilimlere işaretler, Türkiye'nin 1993 sonrası politikasını değerlendiriyor.

Bu politikanın en etkin aracı olarak yürürlüğe konan AR-GE Yardımı programından sanayide alınan sonuçları, katılımcı anketleri ve ekonometrik yöntemler kullanarak değerlendiren Taymaz, Türk sanayiinin gelişmesini, yapısal dönüşümünü, teknolojik düzey ve performansını da bu çerçevede etraflıca inceliyor.

Kullandığı değerlendirme yöntemleri itibariyle de, bilimsel açıdan başlı başına bir başvuru kaynağı olacak bu çalışmanın sonuçlarına ileride değinilecek; ama, şu kadarını hemen belirtelim: TÜBİTAK-TİDEB ve TTGV bu değerlendirmeden yüz akıyla çıkıyorlar. Kullandırdıkları kamu kaynakları boşa gitmemiş; yardım alan firmalar yeni ürün ve yöntem geliştirme projelerinde ve geliştirdikleri ürünleri ticarileştirmede önemli başarılar elde etmişler. İnovasyon yeteneklerinin artmasında yardımın katkısı önemli olmuş; daha fazla AR-GE yapmalarını sağlamış. Toplumsal getiri de yüksek olmuş. Ama, madalyonun bir de arka yüzü var: AR-GE yardımı için yeterince talep yok! Bu tespit, sanayideki AR-GE istek ve eğiliminin sınırlılığına, yalnızca yardım programlarıyla çözülemeyecek başka yapısal sorunların varlığına işaret ediyor.

agoker@ttgv.org.tr

-----o-----

(*) Taymaz, E., **Ulusal Yenilik Sistemi: Türkiye İmalat Sanayiinde Teknolojik Değişim ve Yenilik Süreçlerinin İzlenmesi**, TÜBİTAK / TTGV / DİE, Ankara, Mart 2001.

CBT, 21 Nisan 2001.